

ירושלים	18:04	19:21
ת"א	18:26	19:23
חיפה	18:15	19:22
באר שבע	18:26	19:22

איילת של צהלה

פרשת "פי-תבוא"

דוד המלך אומר: "דְשַׁנְתָּ בְשֶׁמֶן רֵאשִׁי כּוֹסֵי רוּחָהּ", מדוע רק לדוד המלך היתה הכוס מלאה בהודאה לה?
 למה אנחנו לא מרגישים כוס רוויה בהודאה לה' על חסדיו אתנו?
 והוא מבאר: הכוס של דוד המלך היתה שלמה ללא חורים, ואילו הכוס שלנו יש בה חור בתחתיתה!

כל חסד שה' עושה עימנו – נכנס – אנחנו מודים והוא נעלם! אחרי זמן קצר לא זוכרים מזה! בדרך כלל, נשאר לנו רק את ההודאה האחרונה!
 אולם דוד המלך שכוסו הייתה שלמה, היה מודה להקב"ה על כל חסדיו גם בעבר, כי הם היו אצלו בזיכרון תמיד, לכן אמר – 'כּוֹסֵי רוּחָהּ'!

"וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר מִיָּדְךָ; וְהִנְיחוּ--לִפְנֵי, מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ. וְעֲנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ, אֲרָמִי אָבִד אָבִי, וַיִּרֶד מִצְרַיִמָּה, וַיְגַדְלֵנִי שָׁם בְּמַתֵּי מִצְרַיִם; וְהִי-שָׁם, לְגוֹי גָדוֹל עַצוֹם וָרֹב." (כו, ד-ה')

כתב בעל ה"תפארת שלמה": בפסוק זה יש רמז, שקודם שיהודי הולך להתפלל לפני השי"ת, צריך שישפיל את עצמו כעני ואביון, ויגש בהכנעה לתפילה, כמ"ש (תהלים ק"ב) "תִּפְלֵה, לְעַנִּי כִּי-נִעְטָף", עני היינו עני בדעת. וזה "וְעֲנִיתָ וְאָמַרְתָּ" קודם תהיה בעיניך כעני, ואז "וְאָמַרְתָּ" - תתפלל לפני ה' אלקיך.

ומפרש רש"י: "וענית ואמרת - לשון הרמת קול". ושאל בעל הבית ישראל מגור זי"ע, הרי מקודם (פסוק ג') פירש רש"י "ואמרת" - שאינך כפוי טובה, א"כ מהו הפשט הנכון? אלא ענה וביאר: שניהם אמת והאחד משלים את השני! דהיינו, כי דרך העולם כשבאים לבקש מהקב"ה, צועקים ומבקשים בכל פה, אולם להודות ולומר תודה מסתפקים לומר בשפה רפה ובחצי פה. ומכאן נלמד כי גם הכרת הטובה צריכה להיות בהרמת קול, להודות להלל ולשבח להקב"ה על כל הטובה שעשה לנו.

פחות משבועיים לפנינו לראש השנה. עלינו לפקוח עיניים, ולראות את כל הטוב, להתפעל, להתפעם, להודות ולהלל – ואם יודעים להגיד תודה, מקבלים פי כמה וכמה יותר, ובמאור פנים, ובכך נזכה למילוי משאלותינו לטובה.

דרכו של אדם שאין הוא מעריך כראוי את מה שיש לו. עליו להכיר בטובה, לפנות לנותן אותה ולהודות.
הודאה על גאולת העבר, תפתח שערי שמיים לבקשות העתיד.

אומר המדרש (בראשית רבה א, ו): "בראשית ברא - בזכות ביכורים שנקראו 'ראשית' נברא העולם". ויש לשאול: מהי מעלתה המיוחדת של מצוות ביכורים, עד שאמרו שבזכותה נברא העולם?

מסביר בעל "לקח טוב": בכדי להגיע לאמונה שהקב"ה ברא שמים וארץ אין צורך בחכמה יתירה; התבוננות מעטה מביאה כל אדם להכרה שיש בורא עולם, שכן אי אפשר לבירה בלי מנהיג.

לעומת זאת, קשה להבחין ולהאמין שגם הדברים הנעשים על ידי האדם מכוונים ומודרכים משמיים. נטייתנו הטבעית היא לחשוב כי "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אך האמת לאמיתה היא שעל כל נשימה ונשימה אנו צריכים להודות לה' יתברך ולהללו, כי בכל רגע הוא משפיע עלינו חיים ורח, כמו שנאמר: "ואתה מחיה את כולם". בלעדי השפעתו יתברך היינו כפגרים מתים, וכל מה שיש לנו הוא רק מאיתו - אין עוד מלבדו!

ביטוי לרעיון זה אנו מוצאים בתחילת פרשה "כי תצא". שם נאמר: "כי-תצא למלחמה, על-אֹיְבֶיךָ". יציאה למלחמה כוללת חיל גדול, סוסים, פרשים וכלי מלחמה, ובכל זאת על האדם להאמין ש"וַיִּנְתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּיָדְךָ", כי ה' איש מלחמה והוא עושה את הכל.

יסוד חשוב זה באמונה משרישה בליבנו מצוות הביכורים. האדם חרש, זרע, קצר, והביא את היבול אל תוך ביתו, ואחר כך הוא בא אל הכהן ואמר (כו, ל): "וְעֵתָה, הִנֵּה הַבְּאִתִּי אֶת-רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי, ה'" בפעולה זו הוא מבטל את מחשבת כחי ועוצם ידי. ובאומרו: "אֲשֶׁר-נִתְּתָה לִי" הוא מביע את ההכרה שאת הכל עושה ה' יתברך

פרשתנו מהווה גשר מעבר בין חלקו המרכזי של ספר דברים - בעל אופי חקיקתי - לבין סיום הספר. את חטיבת 'נאום המצוות' שקראנו בפרשות האחרונות, חותמות שתי פרשיות הלכתיות שבראש פרשתנו: מצוות הבאת ביכורים ומצוות ביעור מעשרות בשנה השלישית. המייחד את המצוות האלה, היא האמירה והווידי המתלווה אליהן.

"וּבָאֵת, אֶל-הַכֹּהֵן, אֲשֶׁר יִהְיֶה, בַּיָּמִים הָהֵם; וְאָמַרְתָּ אֵלָיו, הַגְּדִית הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֶיךָ, כִּי-בָאֵתִי אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נָשַׁע ה' לְאֲבֹתֵינוּ לְתֶת לָנוּ." (כ"ב, ו)

ומפרש רש"י: "ואמרת אליו – שאינך כפוי טובה". יסוד עבודת האדם את בוראו, מושתת על הכרת הטוב. מתוך שמכיר בכל הניסים והנפלאות שנעשו לעם ישראל בכלל, ומתוך שמכיר בכל החסדים והטובות שנעשו עמו ועם משפחתו בפרט, מודה הוא על כל הטוב שקיבל, ומשעבד עצמו לעבודת הבורא שהטיב עמו.

וכתב הרב אליעזר פאפו בעל ה"פלא יועץ" (ערך 'הילול'): "ראוי להלל ה' על כל הטובה שעושה עימנו, ואף שאילו פינו מלא שירה וכו' לא נספיק להללו... וראוי לכל אדם מעת לעת ומפקידה לפקידה להודות ולהלל את ה' ובפרט כשמספר איזה ענין שעשה והצלחה, תיכף היה שם שמים שגור על פיו ויאמר: **שבח לא-ל יתברך כי הפליא חסדו לי ועד כה עזרני לעשות כך וכך!** ואפילו יש לו ייסורים יש לו להלל לה' שזיכהו להיות מכל "אֲשֶׁר יִאָּהֵב ה' יוֹכִיחַ" ושאינו מכלל "מִשְׁלֵם לְשֹׁנָיו" ושלא ייסרו בייסורים יותר קשים ומרים, כי הוא רחום בדין וגובה חובתו של אדם בטובתו, ואם העדיף ה' לו טובה יותר על אחרים, ראוי לו להלל לה' המעדיף טובו עליו שלא בזכות, רק ברחמי ובחמלתו, כי כמה טובים ממנו חסרים כל טוב, ויכנע מאוד ויקבע בלבו אמונה שלמה כי הוא הנותן לו כח לעשות חיל ומידו הכל..."

מעשה מרגש ונפלא קרה בכותל המערבי בירושלים: פעם הגיע איש החסד הגדול הרב אלימלך פירר יחד עם נדיב אחד גדול לכותל המערבי לתפילה, וככה הם עומדים ומדברים, ואז הם רואים שליד אבני הכותל עומד יהודי ובוכה ובוכה, ממש מאגר של דמעות התאסף מתחת רגליו, והיה נראה שיהודי זה אינו מצליח להירגע מבכיו, כמובן שגברו רחמיהם עליו, ודברו ביניהם מה אפשר לעזור ליהודי מסכן ואומלל שכזה, שמסתמא יש לו קרוב משפחה חולה מסוכן, או שהוא צריך לחתן ילדיו והוא בפני שוקת שבורה כיצד לחתנם, ואז החליטו וסיכמו ביניהם: שאם הוא חולה או אחד מבני משפחתו, הרב פירר יקח על עצמו את הטיפול הרפואי בו לכל הדרך, ואם הבעיה היא שהוא שבור ורצוף מאי יכולתו לחתן ילדיו, אז הגביר יקח את העזרה על עצמו ויעזור לו, כך עשו הסכם ביניהם וחיקו עד שהיהודי סיים את בכיו והתנהג לעזוב את הכותל, ואז נגשו אליו ושאלוהו במה יוכלו לעזור לו? ואז.... ושמעו טוב מה הוא ענה להם! אתמול זכיתי בחסדי ה' יתברך לחתן את ילדי האחרון, ובאתי להודות לה' מכל לבי על החסדים הגדולים שהוא עשה לי בכל חיתון ילדי ושזכיתי להכניס בני האחרון מתחת לחופה!

אומר הרמב"ן: "ואין לעליון בתחתונים חפץ מלבד זה שידע האדם ויודה לאלוהי שבראו. וכוונת רוממות הקול בתפילות, וכוונת בתי כנסיות וזכות תפילת הרבים הוא שיהיה לבני"א מקום שיתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם, ויפרסמו זאת ויאמרו לפניו בריותך אנחנו".

זאת ועוד; התורה מלמדת אותנו שיש צורך לקנות את מידת הכרת הטוב, כי אדם המרגיל את עצמו בכך, יזכה לאחר מכן גם להשתמש באותה המידה כלפי ריבונו של עולם. ואמרו חז"ל: 'כל הכופר בטובתו של חברו סוף כופר בטובתו של מקום'.

וכתב הקב הישר (פרק יח): תיקנו חז"ל לומר בכל יום "מזמור לתודה"... שצריך אדם להודות בכל יום ויום... כי אין בעל הנס מכיר בניסו (נדל לא)... אין לך אדם שלא נעשה לו נס, בפרט בדורות האלו אשר הצרות מתגברות בכל יום ויום... וכל מי אשר משפיע עליו הקב"ה שפע של ברכה, שיזכה לישב בביתו בהשקט ובבטח, ופרנסתו סדורה שצריך ליתן שבח והודיה להקב"ה על זאת".

שאלה נוקבת שאל הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל:

תמו המצוות הרבות הכלולות בנאומו של משה רבנו, אך הנאום עצמו לא תם עדיין. עתה מוסיף משה פנייה לישראל, ארבעה פסוקים אורכה, שנועדה לחתום באופן חגיגי ומיוחד את החלק הזה בנאומו הגדול:

"היום הזה, ה' אלקיך מצוץ לעשות את-החקים האלה--ואת-המשפטים; ושמרת ועשית אותם, בכל-לבבך ובכל-נפשך. את-ה' האמרת, היום: להיות לך לאלקים וללכת בדרכיו, ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטי-וולשמע בקלו. וה' האמירך היום, להיות לו לעם סגלה, כאשר, דבר-לך; ולשמר, כל-מצותיו. ולתתך עליון, על כל-הגוים אשר עשה, לתהלה, ולשם ולתפארת; ולהיתך עם-קדש לה' אלקיך, כאשר דבר." (כ"ו, ט"ו-י"ט)

אנו עומדים בשיאם של ארבעים שנות נדודים במדבר. תהליך ארוך נסתיים ביום הזה, תהליך הכשרתו של ישראל כעם ה'. הנוסחה "את-ה' האמרת, היום: להיות לך לאלקים וללכת בדרכיו..." וה' האמירך היום, להיות לו לעם סגלה" היא נוסחה מובהקת של התייחדות שני הצדדים בקשר של ברית, ועל כך כותב הרמב"ן, שיום זה, שבו נסתיים נאום המצוות, היה יום של **חידוש ברית סיני בין ה' לישראל: "כי היום הזה לכם כיום סיני"**.

וכך, המשכה של פרשתנו מתארת את כריתת הברית בין ה' לישראל. העילה לכריתת הברית - הן המצוות שנתינתן לישראל נשלמה זה עתה. אולם המאפיין המובהק ביותר של הברית הנכרתת בארץ מואב הוא "דברי הברית", הברכות והקללות הנאמרות בסמוך כדי לחזקה.

"והיה, אם-שמע תשמע בקול ה' אלקיך, לשמור לעשות את-כל-מצותיו, אשר אנכי מצוץ היום--ונתתך ה' אלקיך, עליון, על כל-גויי הארץ. ובאו עליך כל-הברכות האלה, והשיגך: פי תשמע, בקול ה' אלקיך." (כ"ח, א'-ב')

כאשר נשמע לכל מצוות הבורא, אנו מובטחים בברכה יוצאת דופן: "ובאו עליך כל-הברכות האלה, והשיגך". הברכות יגיעו אליך בכוחות עצמן, מבלי צורך לטרוח ולחזר אחריהן, גם אם תרוץ בכיוון ההפוך - ירדפו אחריך הברכות והשיגך.

הסביר בעל ה"דגל מחנה אפרים" ז"ע: שהרי אין אדם יודע מה שטוב באמת בשבילו, והרבה פעמים הוא בורח ממנו, בחשבו בטעות שזה רע. ולכן התפלל דוד המלך: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי" - אף אם אברח מהם. וכן מבטיחה התורה כאן: "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך" - על כרחך ישיגוך...

וכתב בעל ה'זרע שמשון' (אות יב): "מצינו בגמרא (ע"ז יט): כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין והקב"ה עושה לו חפציו, שאין זה מענין שכר על המצוות אלא מציאות קיימת שמי שנדבק בהקב"ה אין שום רע או מזיק יכול להתקרב אליו."

ואכן תשאלו כל אדם מבוגר ובעל ניסיון חיים, ויספר לכם איך תוכניות מבוססות הכזיבו, ואיך הישועה באה מכיוון שאינו צפוי. יש רק דרך אחת, שמביאה בביטחון לכיוון הפרנסה: "והיה, אם-שמע תשמע בקול ה' אלקיך, לשמור לעשות את-כל-מצותיו".

על כן, איך נבין אנשים שאינם מרשים לעצמם שעה של שיעור בתורת החיים, באומרים כי חייבים הם לעמול לפרנסתם, או לנוח לקראת עמל המחר? להפך הוא הנכון: שעה של לימוד תורה, היא זו שתבטיח לנו שלכל מקום שנפנה, ובכול מה שנעסוק הברכה תשיגנו!

אך ניזהר: מנהג שבעולם, כאשר משגרים ממרום ברכה לאדם, הוא עולה במעלה, מיד מדקדק שבעתים בלבשו וכליו, מהדר ומתהדר, זוקף קומתו ומגיס רוחו. כשמשגרים אליו מן השמים ברכה נוספת, אין היא מוצאת אותו, שכן הוא "עבר כתובת", שינה את אורחותיו. על כן בבוא הברכה על האדם, עליו לדבוק בדרכים שבגינן קיבל את הברכה, ולהישאר באותה שפלות רוח וענווה שאפינה אותו כמקודם.

הברית, הכתובה בפרשה זו, הינה חוזה, התלוי כולו בבחירתו החופשית של עם ישראל. אם ילך בדרך הנכונה, יזכה לכל טוב, ואם לא, פרשת הקללות מחכה בשער!

"ובאו עליך כל-הקללות האלה, וירדפוץ והשיגוך, עד, השמדך: כי-לא שמעת, בקול ה' אלקיך--לשמור מצותיו וחקותיו, אשר צוץ. והיי בך, לאות ולמופת; ובזרעך, עד-עולם. תחת, אשר לא-עבדת את-ה' אלקיך, בשמחה, ובטוב לבב--מרב, כל." (כ"ח, מ"ה - מ"ז)

גם את מצוות ביכורים שבתחילת פרשתנו מסיים הכתוב בציווי:

"ושמחת בכל-הטוב, אשר נתת-לך ה' אלקיך--ולביתך: אתה, והלוי, והגר, אשר בקרבך." (כ"ו, י"א)
וגם במעמד כריתת הברית בהר עיבל מצווה משה:
"וזבחת שלמים, ואכלת שם; ושמחת, לפני ה' אלקיך" (כ"ז, ז)

אם נתבונן בפסוקי התוכחה שבפרשתנו, נמצא נבואות מדויקות וקולעות לכל מה שהתרחש בצרות החורבן, הרעב הקשה, המלחמות, ולבסוף אף גלות ישראל בין האומות. אך לא רק הצרות והעונשים מפורשים בכתוב, אלא גם הסיבה שהובילה לכל החורבן הנורא וצרות ישראל.

מפסוקים אלה אנו למדים, שמתוך כל העבירות והחטאים שבתורה לא הזכיר הכתוב עוון אחר שמחמתו נענשים ישראל, כי אם **חוסר השמחה והרצון בעבודתו יתברך!** כמו שנאמר שם (דברים כח, מז): "תחת, אשר לא-עבדת את-ה' אלקיך, בשמחה, ובטוב לבב--מרב, כל." זה כל עיקר סיבת הגלות והחורבן, מחמת שעובדים את ה' בלא שמחה, שבכך נהפכה להם הברכה לקללה, והשמחה לתוגה.

השמחה בעבודת ה' אינה פרט שולי במכלול הפרטים של שלימות העבודה, אלא היא מרכיב מהותי בכל הגישה לתורה ולמצוות. השמחה מצביעה על החשק והעניין שהאדם מוצא במעשיו.

השמחה בקיום המצוות מצביעה על התקשרות פנימית עמן ועם הבורא שציוה עליהן. התקשרות זו היא המעבירה את האדם למישור מרומם יותר. העדר השמחה הוא שורש כל הקלקולים.

בתנ"ך ובמאמרי חז"ל מדובר אין-ספור פעמים על הצורך בשמחה, על תועלתה וחשיבותה. די לנו אם נציין את הפסוק הידוע מהתהילים: "עבדך את ה' בשמחה". הרמב"ם, בהלכותיו, מפליג בשמחה של עבודת-ה' הנעשית מתוך שמחה והארי--ז"ל אמר, שזכה לכל השגותיו הנעלות רק בזכות השמחה.

ואמר ר' חיים מוולוז'ין, כשהאדם עובד בלי שמחה, זו עבודה שעובדים אצל האויב. עבודה שעושים אצל אוהב, עושים בשמחה.

הבעש"ט, ובעקבותיו כל מורי החסידות, הדגישו והאירו את החובה של עבודת-ה' מתוך שמחה, אולם יש לדעת, שהשמחה אינה קלות-ראש וילקיחת החיים בקלות; ואין לך טעות גדולה מזו. השמחה היא עניין רציני ביותר.

השמחה בעבודת-ה' מעידה, ראשית-כל, שהאדם עושה את הדברים האהבה וברצון, ולא בכפייה ובחוסר-ברירה. בנוסף לכך, השמחה גם מקילה ביותר את הקשיים שכרוכים לפעמים בקיום התורה והמצוות. **הרבי מליובאוויטש** נהג להביא דוגמא מאדם שסותב ארגז כבד לביתו: אם אין לו שום מושג על תכולתו, ייתכן שיתעייף ואף יתלונן על המשמיה שהוטלה עליו; אך ברגע שמגלים לו, כי ארגז זה מלא אבנים טובות ומרגליות - לא זו בלבד שמשקל הארגז יהיה מיד כמשקל נוצה, אלא שהוא יבקש להטעין עליו ארגז נוסף... זה כוחה של השמחה!

המושג "שמחה של מצוה" עמד במרכז דרישותיו הרוחניות של מרן רבי יהודה צדקה זצוק"ל. בדרשה אחת שנשא, עמד וגולל סיפור שהתרחש עם רבי יחזקאל עזרא זלה"ה מבגדד, שעלה ארצה בגפו ולא היה לו היכן לערוך את ה"סדר" בליל פסח. והנה קיבל הזמנה מהר' רחמים מזרחי ע"ה, שיסב אל שולחנו.

הלה הצטיין להפליא במידת הכנסת אורחים, ובמיוחד הגדיל לעשות בחג הפסח, היה האיש טורח ימים רבים לפני החג בהכנות ללילה זה, ומסדר עבור המסובים שולחנות ערוכים מלאים בכל טוב, מצות ויין, בשר ודגים ושאר מאכלים, כיד המלך.

ענה רבי יחזקאל עזרא להזמנתו והסב לשולחן ה"סדר" בצל קורתו מתוך רוממות הנפש. כשסיימו קרוב לחצות הלך בעל הבית לישון, כשהוא עייף ויגע מרוב טרחה ועמל, ורגשי סיפוק ממלאים את לבו.

ויהי בחלומו גילו לו מן השמים שכל מה שטרח ועשה לקראת ה"סדר" הזה, עדיין לא הגיע למחצית המצוה שקיים אורחו רבי יחזקאל עזרא. הוא השתומם על הדבר ותיכף בהאיר השחר חש והשכים לפתחו של החכם, ביקש לדעת על מה זה ועל מה זה, כלום כוונות ויחודים כיוון האורח ולכן חשובה כל-כך מצוותו?

הסביר לו רבי יחזקאל עזרא: "לא כוונות ויחודים היו מנת חלקי, אלא שמחתי שמחה גדולה בכל מצוה שעשיתי. כאשר קידשתי על הכוס ואמרתי "אשר בחר בנו מכל עם" גאו בלבי רגשות אושר וגיל מעצם הדבר שזכינו והקב"ה בחר בנו, וכשאמרתי בהגדה שהקב"ה גאלנו מעבדות לחרות, והצפתי בשמחה עצומה על שהוציא ה' את אבותינו ממצרים, והרגשתי בפועל שאני יוצא ממש מאפילה לאור גדול, גם כשהגעתי לאכול מצה ומרור הייתי שש וצוהל מרוב חדוה ואושר שזכיתי לקיים בזה מצוות ה'". (מתוך "זאת ליהודה")

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.